

Necip Fazıl'ın Şiirlerinde “Ben ve Öteki- Yalnızlık” Trajedisi

YRD. DOÇ. DR. VEYSEL ŞAHİN

İnsan, kendi varoluş sebebini arayan ve bunu kavramaya çalışan en soylu varlıktır. Kendini gerçekleştirmek için yaşam ve dünyanın işleyişine kafa yoran insan, böylece kendi ideler dünyasını kurar. Bu süreç insan için birçok çıkmaz ve çatışmayı da doğurur. Çünkü yaşam/dünya ve insan, durmaksızın değişir. Edebî eserler de, bu değişim ve çıkmazların ele alındığı estetik bir alandır. Şiir, masal, destan, öykü ve roman gibi edebî türler, insanın dünya üzerindeki trajik yolculuğunun metne yansımalarıdır. İnsan, bu yolculukta kendisinin ve dünyanın farkına varır. Özellikle modernleşmeyle bu fark edişler, trajik yolculuğu iyice derinleştirir. Ancak insan, aklını kullanarak kendini ve gücünü kavrayarak metanın büyülü dünyasını yeniden keşfeder. Keşfedilen bu yeni dünya, birçok problem ve trajik durumu de beraberinde getirir. Özcan'a göre;

“Trajik durum, modern insanın yaşama biçimiyle birlikte bir alan genişlemesi işine girmiştir. Mitte ve epikte soylu insan, kendi dışındaki güçlerle çarpışmakla yetinirken; modern insan, yeni yaşama biçiminin getirdiği alışkanlıklarla kendi iç kuvvetlerini keşfederek” (Özcan 2007: 14)

bir çatışma içine girer. Nitekim bu trajik çatışma, insan yaşamını bir trajik durumlar döngüsüne dönüştürür. Eski Yunan edebiyatında da bu çıkmazların estetik bir anlayışla ele alındığı düşünülecek olursa, insanın trajik durum(ları) u, özünde evrensel bir kavrayış ve varoluş yazgıdır.

19. yy'da gelişen pozitif bilimler, insanın kendini tanıma ve kavramasına önemli katkı sağlamasının yanında insanı büyük bir çıkmaz ve çatışmaya da sürükler. Mutlu olmak yerine kendi içine dalan ve kendi “ben”i ve “öteki ben”ini sorgulayan insan, böylece soylu bir trajik varlığa dönüşür. Bu yönüyle insan, kaçınılmaz bir trajediler bütünüdür. Trajedi ise;

“İnsandaki çikışsız çatışmaları, kendini aşan durumlar karşısındaki güçsüzlüğünü, iradesiz oluşunu, sürekli bir gerilim içinde bulunuşunu, bir ikilem ortamında yaşayışını ifade eder.” (Balci, 2004: 3).

Şiir de bu süreçlerin estetik olarak işlendiği değerler dünyasıdır. Türk şiirinde, Abdülhak Hâmid Tarhan, Tevfik Fikret, Cahit Sıtkı Tarancı ve Necip Fazıl Kısakürek gibi şairler bu trajediyi derinden yaşar. Abdülhak Hâmid Tarhan, ölümü; Tevfik Fikret, devrin yöneticileri ve baskılarını Tanpınar; kader, zaman ve hayatı; Cahit Sıtkı yalnızlık ve ölümü; Necip Fazıl ise ölüm, hayat, zaman, yaşam, yalnızlık, “ben ve öteki” trajedisini şiirlerinde işlerler. Necip Fazıl, korkunun eşiğinde bekleyen trajik bir görüntüyü şiirlerinde her zaman hazır tutar. Şairin bu trajik eşikte beklemesi ve beklerken hissettikleri, çalışmamızın kaynağını oluşturur.

Necip Fazıl, yaşamın ikilem ve zıtlıkları yüzünden kendini, kutsallığını yitirmiş yaşamdan ayırıştırır. Onun şiirinde her ikilem ve zıtlık, iç çekişmelerin sükûn bulamamasının bir göstergesidir. Bunun nedeni, dış dünyada arzuladığı içsel-ruhsal huzuru bulamamasıdır. O, kaderini, zamanın elinden kurtararak, trajik bir boyutta yeniden yaratmayı arzular. Sanatçının yaşadığı düşünsel ikilem, zıtlık ve çatışmalar, şiirlerinin ana temalarını oluşturur. Necip Fazıl, şiirlerinde tutkularıyla kendini trajik değerler çemberine doğru iter. Bu itilme, trajikleşen bilinci, evrendeki çaresizlikleri parçalar ve daha sonra yüce olana ulaşarak tekrardan yatay bir doğrultuda düşünsel seyrine devam eder. Onun şiirlerinde yataylık, insanın ruhunu temizler, insanı korku ve bedbinliğin elinden kurtarır. Ancak bu düzlem dikeyliliğe dönüştüğünde Necip Fazıl, içsel çatışma ve çıkmazların içinde kendini arayan bir ‘ben’lik ve kimliğe dönüşür.

Zamanın akışkanlığında yitip gitme ve düşüşün trajikliğini benliğinde hissetmesi şaire, benlik çatışması ve parçalanması yaşatır. Çatışma ve parçalanma, “öteki”nin tiranlaşan bir yüz olarak görülmesine neden olur ve şairi yalnızlık girdabına sürükler. Çünkü bütün canlılar, varlık zincirinin sonsuz girdabında dönmektedir ve kendini bu girdabın içinde yeniden kurma ve kurtarmayı arzular. Necip Fazıl ise mizacı gereği durmaksızın, trajikleşen kur(t)uluşun hiçliğe açılan kaygılı ürperişlerinin peşinde koşar. Şairin trajik çatışmalar evrenindeki yalnızlığı, kimilerine göre bir mükâfat, kimilerine göre ise de ona istemeden verilmiş bir bırakılmışlık duygusudur. Özü itibarıyla bırakılmışlık ve itilmişlik duygusu, onun şiirlerinin beslendiği en büyük kaynaktır. Necip Fazıl, şiir eksenini insanın kendini tanıma ve bu yönde kendi ve kendilik değerleri ile çatışması gibi izleklerle örerek, insanı ve değerler dünyasını merkeze alır. Necip Fazıl, şiirlerinde;

Ben ve öteki'nin trajik durumu, İnsanın yalnızlık aynasında trajik görüntüsünü sıklıkla ele alır. Ona göre şiir, hayatın insanla insanın hayatla olan çatışma-

larının bir sonucudur. Özellikle varlığın sonluluğu ve sonluluğun trajedisi, dünya ve yaşamı değiştiremeyen insan için kaçınılmaz bir çatışmalar evrenidir. Necip Fazıl, şiirlerinde korku, bunaltı ve ürpermenin etkisiyle “yalnızlık aynasında ‘Ben ve Öteki’ arasında sıkışır.

“Ben” ve “öteki”nin trajik durumu

İnsan, evrenin boşluğuna indiğinden beri devamlı bir arayış içindedir. İnsanın kendini araması, içinde kendilik bilinci taşımasındandır. Bundan dolayıdır ki insan her zaman, bireysel varoluşunu sorguladığı iç benliğe yönelir. Bireyin iç benliğiyle yüzleşmesi, “ben” ile “öteki” arasında bir çatışmaya neden olur. Zira “İnsan, bu döngü içinde hayatı yeniden değiştirip dönüştürmekle beden ruh arasındaki oturma yerini “ben” ve “öteki” olarak ikiye böler.” (Şahin, 2007: 34). Necip Fazıl da şiirlerinde “ben” ve “öteki” arasında çatışmaları, derinden yaşayarak bütün hayatını trajik çıkmazlar labirentine dönüştürür. Şair, her “öteki” ile karşılaştığında okuyucuya tedirgin bir ruhun ürpermesini hissettirir. Korkmaz, “ben” ve “öteki” arasındaki ilişkiyi; “birbirini determine eden, açılmayan ve yok sayan boyutuyla ontolojik karakterli bir ilişki” (Korkmaz, 2008: 17) olarak tanımlar. Necip Fazıl’ın da içine düştüğü bu çıkmaz ilişkiler ağı, “öteki” ile “ben”i arasında kendini bulma ve tanıma gibi soylu bir gerçeğin trajedisidir.

Ben

“Ben, kimsesiz seyyahu, meçhûller caddesinin;

Ben, yankısından kaçan çocuk, kendi sesinin. (...)

Ben, başı ağır gelmiş, boşlukta düşen fikir;

Benliğin dolabında, kör ve çilekeş beygir. (...)

Ben, ben, ben; haritada deniz görmüş, boğulmuş;

Dokuz köyün sahibi, dokuz köyden kovulmuş.

Hep ben, ben ayna ve hayal; hep ben pervane ve mum;

Ölü ve Münker- Nekir; baş dönmesi, uçurum... (Çile, “Ben”, 67)

Şair, yukarıdaki şiirden de anlaşıldığı üzere “ben”i ile kavgalıdır. Bedenin içine hapsedilen “Ben”, kimselerin olmadığı boş bir caddenin ortasına bırakılmış bir gezgin gibidir. En büyük amacı ise, “ben”i, “öteki”ne karşı tanıma ve “ben” ile “öteki” arasındaki çıkmazları aşmadır. Kierkegaard;

“Ben olma, varoluşun tüm anlamını amacını oluşturur. İnsan yeryüzünde bir “ben” hâline gelmekten daha yüksek bir olgunluğa erişemez. Çünkü “ben” “Mutlak ben’e erişmenin yegâne ön koşuludur. “Ben” olmak onun başlıca ödevidir.” (Taşdelen, 2004: 18) der.

Sanatçı da “ben olmak” yolunda varoluş gayesini yerine getirmeye çalışır. Şaire göre “ben olmak”, kendilik değerlerine dönmek ve dönüşmektir. Böylece yücelik algılamalarının merkez gücü ve imgesi olan Tanrı ve dünyayı kavrar. Lakin bu varoluş sürecinde, şair kökten bir yalnızlık duygusu ve “öteki” ile karşı karşıyadır. Tıpkı, “ben”in bilincin dar ve karanlık koridorlarında kendini araması gibi şair de kendi “ben”ini, meçhuller caddesinde arar. Bu arayış evresinde şairin “ben”ini yitirmesi, kendi sınırlı varlık alanını içinden çıkılmaz bir girdaba dönüştür. “Ben” ile ontolojik olarak ayrışan/uzaklaşan şair, “Ben yankısından kaçan çocuk kendi sesinin” diyerek bilmediği karanlık bir diyarda ürpertiler içindedir.

Şair, “ben”lik karmaşasının verdiği sancıyla kendisini çepeçevre saran benlik dolabının içine kapatılmış bir beygire benzetir. Bunun nedeni, insanın benliği ile var olduğunu ortaya koyma arzusudur. Benlik, “Her şeyin bağlı bulunduğu her şeyi düzenleyen ve kendisi de bir enerji kaynağı olan kişiliğinin ve ruhsal bütünlüğünün merkez noktasıdır.” (Gökeri, 1979: 183) Necip Fazıl, benliği ile çatıştığı için kendini “benliğin dolabında, kör ve çilekeş beygir”e benzetir. Şairin kendini bir hayvana benzetmesi, hayvanlarda benlik bulma veya tasarlama yetisinin olmayışındandır. Hayvanlar, dünyada içgüdüleri ile yaşar ve içgüdüleri onları devamlı kılar. Şair de benlik dolabında (dünyasında) kendi benliğinden bihaber yaşadığı için, bunu çekilmez bir hal olarak görür. Benliğini yitiren, tahrip eden kişi/ler ise insani haz ve mutlulukları yok eder. Şair de bu yüzden dünyaya insan olarak indirilmenin borcunu öder.

Kişinin tek gerçeği olan benliğini bulma arzusu, onun aynı zamanda varlığını seçmesi ve anlam(landırm)ası anlamına gelir. Benliği bulamamanın ezikliği içindeki şair, Tanrı tarafından dünyaya indirilen ve onun güzelliğini yansıtan insan olmaktan çıkararak anlamsız bir varlığa, fenomene dönüştür. Şiirin ileriki mısralarında;

“Hep ben, ben ayna ve hayal; hep ben pervane ve mum;

Ölü ve Müinker- Nekir; başdönmesi uçurum...”

diyeyen şair, kendi “Ben”ini bir aynaya benzetir. Ayna, içsel bir dönüşümün dışı yansımasıdır. Ayna, narsizim durumları için tipik bir simgedir. Kohuta göre ise “bakılma, görülmek, izlenmek insan varlığının kökeninde yer alan bazı evrensel arkaik duyguları ve bunlarla ilgili savunmaları harekete geçirendir.” (Tura, 2002: 25). Şair de varlığını aynada bir hayalden ibaret görür. Çünkü varlık geçici, varlığın içindeki benlik, “cevher” gerçektir. Zira insan, Tanrı’nın dünyadaki en güzel ve gizemli yansıtıcısıdır. Bu güzellik ve gizem, insanın kendilik sü-

recini tamamlayıp benliğini keşfetmesi ile aşık olana yönelmeyi sağlar. Ancak “öteki” ile çatıştığı için benliğini tasarlamayan şair, kendini yalnızlık içinde bulur. Kendi olmayan, “ben”ini tasarlamayan şair, kendisini ölümü bekleyen bedenden mevcut bir varlığa dönüştürür. Beden, “öteki”nin dünyalaşmış bir yüzü, gizemini yitirmiş gerçeğidir.

Necip Fazıl, “ben”ini arayan bir meçhuldür ve “öteki” karşısında durmaksızın benliğini yeniden tanıma ve tasarlamaya çalışır. Onun için “ben”, uzaklarda gezen gaip bir kimliktir. Kendisi ise bu gaip kimliğin arkasında dolaşan bir çaresizdir. “Çile” adlı şiirinde:

“Aylarca gezindim, yıkık ve şaşkın,

Benliğim bir kazan ve aklım kepçe.

Deliler köyünden bir menzil aşkın,

Her fikir içinde bir çift kelepçe.” (Çile, Çile: 17)

diyen şair, “ben”ini bulmak için zaman ve mekanın içinde bir yürüyüşe çıkar. Bu yürüyüş, düşünsel bir yolculuktur. Bu yolculukta “Ben”ini bulma arzusunda olan şair, bilinç, bilinçaltı ve bilinçdışında düşünsel olarak aylarca gezinir. Fakat şairin bilinç katmanları “öteki” tarafından tahribata uğratıldığından gezdiği yerler onda hep şaşkınlık yaratır. Gezintinin aylarca sürmesi, şairin ne kadar zor bir yolculuğa çıktığını gösterir. Şair bu yolculukta tek başınadır. Bilinçaltı ve bilinç dışında fark ettikleri, şairin benliğini iyiden iyiye sarsar. Bundan dolayı kendi içinde büyük bir çatışma yaşar. “Benliğim bir kazan” diyen şair “çok yüzlü bir benlik” (Funk, 2006: 63) ortaya koyar.

Peki, şair şiirde neden benliğini bir kazana benzetiyor? Öncelikle bu durum bir benlik bulma kargaşasıdır. Şair, parçalanmış benliğini yeniden inşa etmek için kendine, “ben”ine doğru dalar ve her dalışta “öteki” tarafından tahrip edilmiş benliğinin parçaları ile karşılaşır ve şaşkınlık duyar. Bunun nedeni;

“İlk olarak (şairin) dünyasıyla ilişkisinde bir kopukluk ve ikincisi, kendisiyle ilişkisinde bir karışıklık vardır. Bu tür bir kişi kendisini diğerleri ile birlikte veya bu dünyada “evde” hissetmez, tersine çaresiz bir yalnızlık ve soyutlanmışlık içinde olduğunu hisseder; dahası kendisini bütün bir kişi olarak değil de belki de bir bedenle ince bir şekilde bağlanmış bir zihin iki veya daha çok benlik gibi çeşitli yollarla “parçalanmış” olarak tecrübe eder.” (Laindg, 1993: 19).

Bu tecrübeden sonra şair, ontolojik olarak bir güvensizlik hisseder ve bu duygudan kendini kurtaramaz. Bu durum onu deliye çevirir. Şairin içine düştüğü bu durum bir “ben/lik” tasarımı ve “öteki” trajedisidir.

İnsanın yalnızlık aynasında trajik görüntüsü

Necip Fazıl, yalnızlık çıkmazında kendini sorgulayıp arayan bir şairdir. Onun yaşamı, yalnızlık içinde çatışmalar yaşayan bir ferdin ıstıraplarıyla doludur. Nitekim yalnızlık, insanın varoluşsal edimlerini dış dünyaya karşı kapatmasıdır. Yalnızlık, “yalnız olma durumu, kimsesizlik, ıssızlık, tenhalık” (Türkçe Sözlük, 2005: 2118) anlamlarına gelmektedir. Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*’nde yalnızlığı “otofobi” kavramı ile tanımlar. Otofobi, “hastalıklı bir yalnız kalma korkusu veya kendinden korkma(dır)” (Budak, 2003: 554).

Necip Fazıl, şiirlerinde yalnızlığı derinden, saplantı boyutunda yaşayan bir şairdir. Şairin şiirlerinde derin kırılmalara neden olan bu durum, onu çatışma, baskı ve nevrotik sarsıntılar düzeyinde işgal eder. Şairin, yalnızlık korkusu veya duygusu tarafından işgale uğraması, onun şiirlerinde yalnızlık trajedisini ortaya çıkarır. Yaşamın kutsallığı yerine kendi içindeki acı ve yaşanılmaz olanın peşinde koşması, şairin şiirlerinin trajik yönünü oluşturur. Frankl’e göre; “Acıyı insan başarısına dönüştürmek, suçluluk duygusunu daha iyi olma yönünde değiştirmek için bir fırsat olarak kullanmaktır.” (Budak, 2003: 487-761). Yine Frankl;

“İnsandaki temel güdüleyici güç, yaşamını anlamlı kılma ve bir anlam bulma çabasıdır. Bu çaba, başarısızlıkla sonuçlanan kişide varoluşsal boşluk ortaya çıkar ve kişi kendini, yaşamını yalnız, anlamsız ve boşuna hisseder.” (Budak, 2003: 487-761)

diyerek insanın yalnızlıkla olan kopmaz ilişkisini dile getirir.

Necip Fazıl, yalnızlığı nevrotik boyutta trajik bir durum hâline getirir. Onun yalnızlık ve acılardan kurtulma arzusu, hayatın yalnızlık duygusu içindeki çatışma ve savaşları göstermesi açısından önemlidir. O, bütün insanların adına yalnızlığın trajedisini ele alır. Çünkü yaşam, yalnızlıkların ardı ardına eklenmesi ile yaşam olur ve ötelere kendini bulmayı arzular. Maddi yalnızlığın iç çekişleriyle büyüyen bir ruh, iç çekişme ve manevi yalnızlığın ortaya çıkışı ile trajik boyuta dönüşür. Şairin de içine düştüğü bu durum onun şiirlerinin kaynağını da oluşturur. “Öyle ki yalnızlık duygusu Necip Fazıl’ın şair duyarlılığı ile birleşir, büyük ölçüde onun üretkenliğini de besler.” (Balci, 2004: 41-62). Fakat o, bu kaynağı şiirlerinde hep yaşama tutunma trajik durumunun karşısına koyar. Necip Fazıl daha çocukken “marazi bir hassasiyetin, acıtan bir hayal kuvveti ve bu arada dehşetli bir korku” (Oktay, 1993: 992) ile kendini bu

durumun içinde bulur. Her insan gibi şair de yalnızlık korkusunu içinde taşır. Fakat şairin yalnızlığı hayal etme ve onu canlandırma şekli, onu diğer insanlardan ayırır. Çünkü şair, “*maddi ve manevi yalnızlık arasında sarkaç gibi gidip gelir.*” (Balıcı, 2004: 44).

Necip Fazıl, bütün unuttuklarını yalnızlık denizinde keşfeder. Her keşif onu, hayatının korku çatışmalarına esir eder. Aşağıdaki “Yalnızlık” adlı şiirde şair, yalnızlık trajedisini şöyle ifade eder.

*“Yalnızlık bir fenerse,
Ben de içindeki mum,
Onu, billur bir kâse
Gibi doldurur ruhum.”* (Çile, “Yalnızlık”, 231)

Necip Fazıl, yalnızlığı bir fenere benzetir. Fener, saydam bir maddeden yapılmış ve içinde ışık kaynağı olan bir aydınlatma aracıdır. Şairin, yalnızlığı bir fenere benzetmesi, fenerin beden ile özdeşleşmesindedir. Fakat fenere asıl anlamını veren, içindeki (ateş) ışıktır. Işık, feneri aydınlatmak için kendini tüketir. Şair, fener simgesiyle ruhunu ışık kaynağına, bedeni ise fenerin saydam olan kafesine benzetir. Çünkü fener, yani yalnızlık, ışık kaynağını kullanarak kendini görünür kılar. “Yalnızlık” ve “ben” kavramları, şairin ruhsal durumunu gösterirken, fener ile ışık kaynağı da onun semboller düzeyindeki görünümüdür. Yalnızlık, şairin ruhundaki ışıkla yani psikolojik durum ile görünür hâle gelir. Yalnızlıkla dolu olan bir kase etrafına ancak yalnızlık saçar. Fakat burada trajik olan, “ışığın-nurun” yalnızlığı beslemek için kendini tüketmesidir.

Necip Fazıl, şiirlerinde yalnızlığı yaşamın getirileri olarak algılar. Çünkü yaşam, bütün gücüyle insanı yitikleştirir. İnsanın yaşam karşısında tek başına ve çaresiz kalışı, şairin içindeki korkuyu ve yalnızlığı iyice büyütür. “*Mevsimlerin değişmesi, çevredeki, mekândaki değişmeler; hatta eşyaların yer değiştirmesi bile şairde yalnızlık duygusunu doğurur.*” (Kırcı, 1997: 156). Necip Fazıl, yaşamın insanın elinden aldıklarını, geride kalmışlıklarıyla ortaya koyar. Şaire göre yaşam, yalnızlık ve arayış içinde kendini arama ve bulmadır. Çünkü her insan, yaşamı tek başına tamamlamaktadır. Sartre, “*Bir başına bırakılmışlığımızı biz kendimiz seçeriz.*” (Sartre, 2001: 43) diyerek insanın tek başına bırakılmışlığının ardında yatan nedenleri ortaya koyar. Tıpkı Necip Fazıl’ın bir sokak ortasına tek başına bırakılmışlığı gibi...

*“Sokaktayım, kimsesiz bir sokak ortasında;
Yürüyorum, arkama bakmadan yürüyorum.
Yolumun karanlığa sapanan noktasında,
Sanki beni bekleyen bir hayâl görüyorum.”* (Çile, “Kaldırımlar”, 156)

Şair, meçhul bir sokak ortasına tek başına bırakılmıştır. Onun tek başinalığı, içinde büyüttüğü yalnızlık trajedisinden kaynaklanır. Necip Fazıl, yalnızlığını doyasıya tatmak için bütün dünyayı yalnızlığın rengi olan siyaha boyar. Sokaktaki varlıkların silinmesi, içinde büyüttüğü yalnızlık bahçesinin bir sonucudur. Bu bahçede, ne gül ne de bir çiçek vardır. Bilakis bu bahçe, karanlık ve kasvetlidir. Necip Fazıl bu noktada, insanlığın bütün canlılığına kimsesiz bir çift göz olarak bakar. Onun, kimsesizliği yalnızlık içinde yükselişi ile derinleşir. Âdeta sokaktaki bütün varlıklarla savaşıır. Mekânın şairin psikolojisine göre şekillenışı, şiirdeki trajik bunalımı gösterir. Kaplan’a göre *“Klasik trajedideki mekân birliğini hatırlatan bu “tek mekân” psikolojik bir kasvet yaratıyor. Değişmeyen dekor şairde aynı sabit ruh halini doğuruyor. Yalnızlık korku ve ölüm duygularıdır.”* (Kaplan, 2000: 69). Aynı zamanda kimsesiz ve karanlık sokaklar şairdeki yalnızlık korkusunu büsbütün artırır. *“İnsan kimsesiz bir sokakta, tek başına kaldığı vakit korkar. Korku daraltan, kapayan, içe hapseden, gizleyen, biriktiren yığan, zarar veren bir enerjidir.”* (Şenkal, 2006: 69) Bu yüzden yalnızlık, insanda korkuyu büyüten en büyük güçtür. Şair, kimsesiz bir sokak ortasında ruhsal bir yalnızlık yaşar. Onun en büyük çıkmazı geriye dönüp bakamamasıdır. Hayat, tıpkı bir sokak ortasında karanlık bir dünyaya yürümek gibidir. Geride kalanlar yalnızlığı kanatan, gelecektekiler ise yalnızlığa, yalnızlık ekleyecek olanlardır. İnsanın önüne çıkan her yalnızlık sokağı, şair için gerçeğin çöküşü anlamına gelir.

İnsanın dünyadaki tek başinalığı, evrenin işleyişinin bir gereğidir. Bu yüzden yalnızlık aynı zamanda, gerçekleri düşündüren ve gerçeğin görüntüsünü aydınlatan ruhsal bir durum ve çekiliştir.

*“Bütün insanlığı dövsen havanda
Zerre zerre herkes yine yalnız.
Boşlukta yol alan uçsuz kervanda,
Her şey tek başına dağ, taş ve yıldız.”* (Çile, “En Yakın”, 27)

Şaire göre yalnızlık, bütün insanların ortak trajedisidir. Gasset, *“insan yaşamı dar anlamıyla başkasına aktarılmaz olmasından ötürü özünde yalnızlıktır. Kök-*

ten yalnızlık(tır)" (Gasset, 1995: 60). Böylece insanın genetik olarak yalnızlığı içinde barındırdığı ifade edilir. Evrensel olarak bir bütünlük arz eden insan, bireysel olarak yalnızlığın korkusunu içinde hep hazır bulan eksik bir öznedir. Şair, yukarıdaki şiirinde insanları birbirine bağlansa da bu bağlanmada her zerrenin tek başına yalnızlığını yaşadığını belirtir. Çünkü insan, bireysel olarak bütün insanlığın trajedisini oynar. Bu oyunda her parça (insan) tek başıdır. İnsanları birbirlerine bağlama, birleştirmek bu yönüyle imkânsızdır. Çünkü boşluğa atılan her şey, o boşlukta tek başına kalmak zorundadır. Şair de "Boşlukta yol alan uçsuz kervanda / Her şey tek başına dağ, taş, yıldız" diyerek insanlığın tek başınlığını vurgular. "Tek" ve "uçsuz" kavramları insanın yaşadığı yalnızlık trajedisini daha da ön plana çıkarır. Şiirde; "tek" ve "uçsuz" kavramları, yalnızlığı evrensel bir işleyişin gereksinimi olarak sonsuzlar. İnsanın yaşamdaki "tek" başınlığı, aklın insanı yargılaması ile çözümsüz bir eksene dönüşür. Kant; "İnsan usunun kendi bilgi türü içinde şaşılabilir bir yazgısı vardır, o çözemeyeceği bir takım sorunlarla yüklüdür. Buna karşın onlardan kurtulamaz, çünkü bunlar onun yapısı gereğidir." (Kant, 1999: 15) diyerek şairin yalnızlığı sonsuzlaştırmasındaki yapıyı ortaya koyar. Bu yönüyle Necip Fazıl, yalnızlığı insanın kendisini ilave ettiği sonsuz bir "kervan" olarak algılar. Boşlukta her şey bu "kervan" içinde "tek" başına ve yalnızdır. Yalnızlık bu yönüyle insanın en trajik gerçeğidir.

Yalnızlık duygusu veya korkusu, insanın dünya hayatındaki yolculuğunda ona istemeden verilmiştir. İnsan, yalnızlığın içinde kurulu bir varlıktır. Necip Fazıl da insanın kuruluşundaki bu özelliği eksik ve kendini tamamlayamamışlık olarak görür.

Necip Fazıl'ın şiirlerinde yalnızlık, gecenin koynunda büyüyen bir korkudur. Şair bu korkuyu gecenin gelmesi ile daha da trajik bir boyuta taşır. Çünkü o, yalnızlığı geceyle kendinde hisseder. Şair, "Geceye Şiir"inde;

"İnsanlar içinde en yalnız insan;

Düşün, taş duvara başın gömülü!

Ve kapan sükkûta, granitten, taştan,

Mazgallı bir kale gibi örülü." (Çile, "Geceye Şiir", 226)

diyerek insanın yalnızlık karşısındaki tablosunu çizer. Bu tablo, karanlığın gelmesi ile iyice trajik bir durum alır. Kendi benliği ile savaşa giren şair, bu savaş sonunda kendi içine kapalı kimsesiz bir kaleye dönüşür:

Yalnızlık, insanı bütün insanlığın merkezinde yakalar. Şair, "İnsanlar için-

de en yalnız insan"dır. İnsan sadece tek başına kaldığında kendini yalnız hissetmez, etrafında insanlar varken de yalnızlık acısı çeker. Bu tür bir yalnız kalma, ontolojik bir yalnızlıktır. Şairin de içinde duyduğu yalnızlık, ontolojik kökenli bir yalnızlıktır ve bir saat gibi hep ileriye dönüktür. Bunun nedeni bütün insanların bu saate tabi olmalarıdır. Kalabalıklaşan insanlık, kalabalıklaştığı müddetçe hep yalnızlık yaratır. Nitekim "*İnsan, zamanla sıkıştırılmış ve yalnızlığa mahkûm edilmiş bir varlık(tır).*" (Korkmaz, 2002: 154). Zamanla kuşatılan insan, duyarsızlaştıkça taş bir duvara dönüşür. İnsanın taşa dönüşmesi, insanlığın tek tip olması anlamını taşır. İnsan/insanlığın başını taşa gömmesi yalnızlığın trajikliğidir. Taş cansız ve soğuktur. Yalnızlık da insanın duyarsız ve soğuk bir varlığa dönüşmesine neden olur. Şair burada bütün insanlığın yalnızlık karşısındaki durumunu insanları taşlaştırarak sessiz bir varlığa dönüştürerek ortaya koyar. Yalnızlık, sükûtun içinde büyür. Sükût, granit ve taştan sağlamdır. Yalnızlık bu granit ve taştan kalenin içinde kendini büyütür. Şairin kendini böyle bir kalenin içine kapatması, onun yalnızlık acısını sonsuzlaştırmasına neden olur. Yine "Ben" şiirinde;

"Ben kimsesiz seyyahı, meçhuller caddesinin;

Ben, yankısından kaçan çocuk, kendi sesinin." (Çile, "Ben", 67)

diyen şair, kendini yalnızlık caddesinin içinde yürür bir hâlde bulur. Meçhul olmak ise, bilinmemek ve yalnız olmak anlamına gelir. İnsan, ancak bildiği ve bilindiği müddetçe yalnızlığın elinden kurtulur. Oysa şair, kimseler tarafından bilinmeyen ıssız bir caddenin gezginidir. Durmadan bu cadde üzerinde gezinmek ise onun tek gerçeğidir. Çünkü şair, yalnızlık ve bilinmezlik içinde kendini arayandır. Necip Fazıl da yalnızlık ve meçhullükte bir sürgündür.

Sonuç olarak; Necip Fazıl, yalnızlığı trajik bir düş olarak algılar, yalnızlık korkusu ve acısıyla kendini trajik bir çatışmanın eşiğinde bulur. Onun şiirlerinde yalnızlık, insanın tek gerçeğidir ve insan bu gerçeği hayatı boyunca yaşamak zorunda olmalıdır. Nitekim Necip Fazıl'a göre insan; "ben" ve "öteki" arasına sıkışmış, kökten bir yalnızlıktır.

Necip Fazıl, şiirlerinde korkunun eşiğinde bekleyen insanın trajik görüntüsünü sıklıkla işler. Onun şiirinde insanın kendini tanıması ve bu yönde kendi ve kendilik değerleri ile çatışması, "ben- öteki" ve "yalnızlık" trajedisini ortaya koymaya yöneliktir. Şiirlerinde "ben"ini arayan ve "öteki" karşısında durmaksızın benliğini yeniden tasarlamaya çalışan Necip Fazıl, yalnızlık korkusu ve acısıyla kendini "ben" ve "öteki"nin trajik yazgısı içinde bulur...

Kaynakça

- Balcı, Yunus (2004), *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiirlerinde Trajik Durum*, Yeni Merhaba Yayıncılık, Denizli.
- Budak, Selçuk, (2003), *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Funk, Rainer (2006), *Ben ve Biz Postmodern İnsanın Yalnızlığı* (Çev. Çağlar Tanyeri), Yapı Kredi Yayınlar, İstanbul.
- Gasset, Jose Ortega y (1995), *İnsan ve Herkes* (Çev. Neyire Gül Işık), Metis Yayınları, İstanbul.
- Gökeri, A. İ. (1979), *Arketipe Dayanan Yeni Bir İnceleme Yönteminin Tanıtılarak İngiliz ve Türk Edebiyatında Romans ve Epik Niteliğinde Yapıtlara Uygulanması*, AÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Kant, Immanuel (1999), *Pratik Usun Eleştirisi*, Say Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Mehmet (2000), *Şiir Tahlilleri 2*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kırcı, Mustafa (1997), *Ahmet Muhip Dıranas*, Akçağ Yayınlar, Ankara.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2003), *Çile*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Ramazan (2002), *İkaros'un Yeni Yüzü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Ramazan (2008), *Aytmatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlemleri*, Grafiker Yayınları. Ankara.
- Laing, R. D. (1993), *Bölünmüş Benlik* (Çev. Selçuk Çelik), Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Okay, M. Orhan (1998), *Necip Fazıl Kısakürek*, Şule Yayınları, İstanbul.
- Oktay, Ahmet (1993), *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Özcan, Tarık (2007), *Tevfik Fikret'in Şiirlerinde Trajik Durum*, Manas Yayıncılık, Elazığ.
- Şahin, Veysel (2007), "Tahsin Yücel'in Öykülerinde Arayış ve Kendini Gerçekleştirme Temi", *Varlık*, S.1201, s. 33-39, Kasım.
- Şenkal, Adem Halil (2006), *Neden Ağlatıyor ve Ağlıyor İnsanlar*, Şenkal Yayınları, Trabzon.
- Taşdelen, Vefa (2004), *Kierkegaard'ta Benlik ve Varoluş*, Hece Yayınları, İstanbul.
- Tura, Murat Saffet (2002), *Şeyh ve Arzu*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Türkçe Sözlük* (2005), Türk Dil Kurumu, Ankara.